

Recenzja pracy doktorskiej mgr Bartłomieja Pawlaka, przygotowana w związku z przewodem doktorskim wszczętym 23.01.2017 na Wydziale Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej - sztuki projektowe.

Niniejsza recenzja sporządzona została na podstawie przedstawionych dokumentów:
Pracy doktorskiej pt. "Ekspozycja produktu. Produkt do ekspozycji" wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Dariusza Kuźmy - opracowanie tekstowo-ilustracyjne
Opracowania tekstowo-ilustracyjnego pt. "Bartłomiej Pawlak Portfolio 2017-2020"
Opracowania tekstowo-ilustracyjnego pt. "Bartłomiej Pawlak Portfolio"
Opracowania tekstowego pt. "Wykaz dorobku projektowego"
Opracowania tekstowego pt. "mgr Bartłomiej Pawlak - wykaz aktywności zawodowej od momentu wszczęcia doktoratu (2017-2020)"

Mgr Bartłomiej Pawlak rocznik 1988 uzyskał w roku 2014 dyplom magisterski na Wydziale Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Swoje wykształcenie akademickie uzupełnił licznymi szkoleniami z zakresu zarządzania designem, prowadzenia własnego biznesu projektowego, oraz specjalistycznych umiejętności i wiedzy z zakresu projektowania, które odbył w latach 2010 - 2015.

Działalność dydaktyczna i organizacyjna kandydata

Mgr Bartłomiej Pawlak w latach 2014-2018 pełnił funkcję asystenta na macierzystej uczelni w Pracowni Projektowania Produktu I pod kierownictwem prof. Tomasza Matuszewskiego, a od 2018 jest asystentem w Pracowni Kształtowania Kontekstów Przestrzeni pod kierownictwem prof. Dariusza Kuźmy. W latach 2015-2020 pełnił funkcję sekretarza dyplomów licencjackich i magisterskich. Jest autorem kilkunastu recenzji prac licencjackich. W latach: 2017, 2018, 2019, 2020 jako sekretarz Międzywydziałowej Komisji Rekrutacyjnej koordynował i przeprowadzał egzaminy wstępne na UAP. Był członkiem zespołu projektowego wystawy "Przetrwanie", prezentującej dokonania wydziałowe podczas Arena Design 2017 (wraz z dr hab. Mateuszem Wróblewskim, dr hab. Łukaszem Stawarskim, mgr Mateuszem Słocińskim). W 2017 był współprojektantem i współrealizatorem oprawy wydarzenia ELIA (wraz z dr hab. Mateuszem Wróblewskim, dr hab. Łukaszem Stawarskim). Od 2018 jest opiekunem i koordynatorem pierwszego roku studiów licencjackich. W 2019 opiekował się studentami podczas pleneru projektowego "Młody człowiek i morze" w Krynicy Morskiej. Realizuje projekty badawcze w ramach działalności statutowej swojej jednostki (lampa EUGENIUS - projekt zrealizowany w ramach programu B+R w zespole projektowym prof. Tomasza Matuszewskiego – wraz z kierownikiem zespołu, dr hab. Łukaszem Stawarskim, Piotrem Korbankiem i Jackiem Plewą). Na początku roku akademickiego 2020-2021, został wybrany na członka Senatu UAP na kadencje 2020-2024. Mgr Bartłomiej Pawlak jest aktywny medialnie. Udzielił kilku wywiadów dla wiodących pism wnętrzarskich, w tym: Dobrze Mieszkaj, Elle Decoration czy Design Alive. Jego prace były przedmiotem co najmniej 9 publikacji w prasie fachowej.

Osiągnięcia projektowo-artystyczne kandydata

Dorobek projektowo-artystyczny mgr Bartłomieja Pawlaka robi duże wrażenie. Spis prac od chwili ukończenia studiów do chwili obecnej obejmuje 63 pozycje. Jego praktyka zawodowa dzieli się na 3 części.

Pierwsza z nich to działalność indywidualna w latach 2009-2016 obejmująca około 20 projektów wykonanych samodzielnie. Niemal wszystkie te projekty dotyczą komunikacji wizualnej. Choć zdarzają się również interesujące opracowania łączące identyfikację graficzną z meblem, jak to jest w przypadku opracowania dla księgarni partnerskich Narodowego Centrum Kultury. W opracowaniu tym, widać pokrewieństwo formy znaku akcji i ekspozytora na książki. Drugą realizacją łączącą grafikę i projektowanie przestrzeni jest wystawa "Anatomia Europy", podsumowująca cykl trzech wystaw designu wschodniej Europy (Ukraina, Rosja, Białoruś). Dokumentacja fotograficzna pokazuje harmonijną czarno-białą kompozycję elementów wystawienniczych, wyraźnie eksponujących eksponaty oraz lapidarną typografię.

Druga część działalności projektowej mgr Bartłomieja Pawlaka obejmuje projekty zespołowe wykonane w Janusz Kaniewski Design, renomowanej firmie projektowej w latach 2012-2014.

Kalendarium tego okresu wymienia 9 projektów o bardzo różnych zakresach. Najpoważniejszym przedsięwzięciem realizowanym zespołowo przez mgr Bartłomieja Pawlaka, był projekt sieci wewnątrz restauracji "Meeting Point Stop Cafe" dla Orlenu. To całościowe opracowanie wykończeń, informacji wizualnej oraz umeblowania tworzące powtarzalny, choć może niezbyt charakterystyczny styl sieci catererii. Drugim rozległym projektem, realizowanym w zespole firmy jest realizacja wystawy "Ładny Kraj" w ramach Gdynia Design Days 2012. Dokumentacja fotograficzna pokazuje zróżnicowaną ekspozycję, wykorzystującą również kontekst ikonicznych elementów wyposażenia polskiej przestrzeni publicznej, które trudno dzisiaj nazwać elementami designerskimi. Na zdjęciach oprócz współczesnych projektów, widać charakterystyczną ławkę z lat 60-siątych oraz toporny kosz na śmieci z lat 80-siątych. Poza tymi projektami mgr Bartłomiej Pawlak zrealizował w firmie Janusz Kaniewski Design kilka udanych projektów z obszaru komunikacji wizualnej np. opracowanie graficzne dla marki Honker, branding samochodów firmowych dla Koło SA, grafika dla targów mieszkaniowych "Zamieszkać w Warszawie, Warsaw Days 2014".

Wydaje się, że rokiem przełomowym dla kariery mgr Bartłomieja Pawlaka był rok 2014, kiedy wraz z Łukaszem Stawarskim założył studio projektowe Pawlak & Stawarski, które w roku 2020 zostało umieszczone przez brytyjski opioniotwórczy portal designerski DEZEEN na liście najlepiej zapowiadających się biur projektowych młodego pokolenia, wyselekcjonowanych z całego świata.

Podstawowym obszarem działania tej spółki autorskiej jest meblarstwo oraz wystawiennictwo. Na polu projektowania mebli Pawlak & Stawarski odnieśli niekwestionowany sukces, projektując szereg znanych i nagrodzonych wzorów mebli. Mgr Bartłomiej Pawlak wraz ze swoim partnerem projektowym, wykazali na tym polu dużą wszechstronność projektując zarówno rozbudowane systemy standardowych mebli skrzyniowych, jak również ikoniczne formy mebli stanowiące w tym przemyśle motor napędowy mody. Do bardziej standardowych estetycznie realizacji, gdzie innowacja zawarta jest w rozwiązaniach funkcjonalnych i technicznych należą: zestaw meblowy MUTO, kolekcja mebli młodzieżowych NEST, modułowy zestaw STIGE dla VOX. Miarą fachowości projektowej są doskonałe i trudne realizacje siedzisk: NOD, ARCH I HIPS dla FAMEG oraz LUA dla NOTI. Szczególnie siedziska ARCH nagrodzone główną nagrodą German Design Award 2020, są wyjątkowym pokazem dobrych proporcji i właściwego potraktowania materiału podkreślającego wysoką jakość mebli.

Ostatnia grupa mebli nazwanych przez mnie ikonicznymi, zapisuje się w pamięci jako pokaz nietypowych form estetycznych doskonale połączonych ze swoją funkcją. Do grupy tej zaliczyłbym wyjątkowo lekki w swojej formie zestaw stolików NOOBE dla portugalskiego klienta ENVY, stolik - toaletka - sekretarzyk LOOP dla NOTI przywodzący na myśl najlepsze skandynawskie wzornictwo czy też regały GROUPE dla LOFT DECORA, stanowiące zmyślne połączenie cieniutkiej konstrukcji i grubych poziomów drewnianych. Do grupy tej zaliczyłbym również lampy BUSHI dla ENVY, proste technologicznie lecz wyrafinowane w kształcie, emitujące nastrojowe światło.

Tylko w latach 2017-2020 powyższe realizacje prezentowane były na 18 różnych targach, wystawach i festiwalach, otrzymując 15 nagród zbiorowych za zaprojektowane produkty w tym:

Must Have 2017 za fotel Nod dla Fameg, Must Have 2017 za Noobe dla Envy, iF Design Award 2018, Top Design 2018, Must Have 2018, Dobry Wzór 2018 oraz Good Design Award 2018 za umywalki Candence dla Marmite, Must Have 2019 za Loop dla Noti, German Design Award Winner 2020 za fotele Arch dla Fameg, iF Design Award 2020 za stolik Loop dla Noti, Must Have 2020 i Dobry Wzór 2020 za regały Grop dla Loft Decora.

Drugą sferą działalności mgr Bartłomieja Pawlaka jest projektowanie wystaw. W spisie z lat 2017 - 2020, znajdujemy ich 7 z czego 6 zrealizowano dla firmy Fameg w kraju i za granicą. Stoiska te z pewnością dowodzą sprawności projektowej na tym polu, czego dowodem jest 5 nagród zbiorowych za stoiska targowe, przyznawane w kraju (IMM 2018, podwójna nagroda na Warsaw Home 2018, Meble Polska 2018 i 2019). W roku 2019 mgr Bartłomiej Pawlak otrzymał od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego odznakę honorową "Zasłużony dla Kultury Polskiej".

Recenzja pracy doktorskiej pt. " Ekspozycja produktu. Produkt do ekspozycji" wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. Dariusza Kuźmy

Opracowanie to liczy 136 stron, opracowanych starannie pod względem edytorskim. Zawiera spis treści zawierający 12 rozdziałów, bibliografię liczącą 27 pozycji oraz spis 69 zdjęć i 58 wizualizacji elementów dzieła będącego przedmiotem doktoratu. Doktorat rozpoczyna się od wstępu, w którym doktorant ujawnia swoje zamierzenie, jakim jest powołanie do życia systemu ekspozycyjnego dedykowanego prezentacjom prac studenckich, powstających w kręgu Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Rozdział następny poświęcony jest w całości zjawisku międzynarodowych imprez targowych. W części historycznej, autor wymienia przełomowe historyczne wydarzenia tego typu opatrując je opisami pamiętnych budowli, które stały się ich symbolami. Rozpoczyna od londyńskiej "Wielkiej Wystawy" z 1851 z realizacją The Cristal Palace, poprzez paryską wystawę w 1867 upamiętnioną najbardziej charakterystyczną budowlą Paryża, kończąc na wystawie barcelońskiej w 1929 i powstaniu modernistycznego pawilonu Miesa van der Rohe. Przyznam się, że nie rozumiem powodu tej dość wybiórczej selekcji i pominięcia szeregu wyjątkowych światowych zdarzeń tego typu jak choćby: Expo'58 w Brukseli z istniejącym do dzisiaj „Atomium”, Expo'64 w Nowym Jorku z pierwszą ekspozycją dotyczącą kosmosu czy Expo'67 w Montrealu z charakterystyczną kopułą geodezyjną projektu Buckminstera Fullera i Habitatem 67 i wielu innych. Podobnie rzecz ma się z wątkami polskimi, które sprowadzają się do opisu pawilonu polskiego na EXPO 2015 w Mediolanie, wizytowanego osobiście przez autora oraz opisu planów EXPO 2024, którego organizatorem będzie

Łódź. Część historyczna opracowania sprawia wrażenie pobieżnej, zawierającej zbyt mało odniesień pomiędzy międzynarodowymi targami, a kulturą i gospodarką świata.

Znacznie lepiej w mojej ocenie wypada analiza samego sposobu organizacji i traktowania stoisk ekspozycyjnych na współczesnych imprezach targowych. Widać tu wpływ własnych doświadczeń autora, który przytacza wiele konkretnych realizacji polskich i zagranicznych wykonanych zespołowo z Łukaszem Stawarskim. Rozdział "Typy stoisk" traktuje o podziale na stoiska otwarte, zamknięte i mieszające obie cechy, w sposób interesujący przedstawiając podłoże psychologiczne celów, jakie stawiają sobie wystawcy w kontekście wywołania określonych emocji u zwiedzających. Znajdujemy tam szczegółowe opisy oddziaływania trzech typów stoisk targowych na konkretnych przykładach ekspozycji wielkich firm meblowych. Stoiska te prezentowane na Salone del Mobile 2018 w Mediolanie, były osobiście wizytowane przez doktoranta i zdokumentowane własnymi zdjęciami. Drobiazgowo analizy dotyczą stoiska VITRY, jako przykładu stoiska zamkniętego, stoiska otwartego marki MAGIS oraz stoiska marki MUUTO łączące cechy otwartości i zamknięcia. W kolejnych rozdziałach autor przedstawia selekcję trendów plastycznych w projektowaniu stoisk. Ważnym elementem rozważań autora, jest opis ekologicznych aspektów wielkich targów. Uczestnicząc wielokrotnie w tych wydarzeniach i sam projektując stoiska, autor poddaje zjawisko wszechstronnej krytyce, wytykając zarówno wytwarzanie gór śmieci, marnotrawstwo materiałów jak i generowanie niepotrzebnej mobilności lotniczej tłumów handlowców.

Na kanwie rozważań ekologicznych mgr Bartłomiej Pawlak porównuje cechy typowych systemów ekspozycyjnych oraz systemów modułarnych z rozwiązaniami sztytymi na miarę, dostrzegając w tych pierwszych i drugich, nieco zapomniane zalety oszczędności środowiskowej i finansowej. Trzecim sposobem zaradzenia marnotrawstwu wystawienniczemu jest metoda zastosowana przez samego autora, który dokonując adaptacji elementów z poprzednich wystaw FAMEGU, wprowadził w kolejnych wystawach standard stoiska "wielokrotnego użytku".

Podbudowę teoretyczną doktoratu autor wzbogaca rozdziałem "Wystawy designu", w którym analizuje sposób eksponowania artefaktów na ekspozycjach stałych w nowojorskiej MoMA oraz w VITRA DESIGN MUSEUM. W rozdziale "Wystawy Indywidualne" otrzymujemy przegląd kilku najlepszych przykładów ekspozycji designu pochodzących z wystaw takich projektantów jak: Bracia Bourroullec, Francois Bauchet, Gulia Ronchi, Konstantin Gricic. Ostatni rozdział poświęcony jest wystawom organizowanym przez szkoły designu. Wśród przykładów znalazły się wystawy Wydziału Wzornictwa ASP w Warszawie, ekspozycja Design Academy w Eindhoven, oraz wystawa "Polish design. Tomorrow is today" zorganizowana przez Akademickie Centrum Designu. Oceniam, że zgromadzony materiał jest wystarczającym wprowadzeniem do zrealizowanego dzieła stanowiącego przedmiot doktoratu. Materiał teoretyczny (z wyjątkiem może części historycznej o czym wspominałem wcześniej) jest pełnym opisem zjawiska ekspozycji designu w kontekście różnych funkcji tych zdarzeń, a wybrane przykłady dobrze ilustrują przedstawione problemy.

Na projekt doktorski mgr Bartłomiej Pawlak wybrał system ekspozycyjny do prezentowania prac studentów swojego Wydziału Architektury i Wzornictwa UAP. Warto zwrócić uwagę na prospołeczny charakter tego zamierzenia. Mgr Bartłomiej Pawlak dysponując olbrzymim dorobkiem i potwierdzoną sprawnością projektową i rynkową, wolał odłożyć na bok popisy designerskie i poświęcić się projektowi mającemu na celu promocję i wsparcie młodych projektantów. Z mojego punktu widzenia, świadczy to doskonale o jego oddaniu sprawie edukacji designu oraz o wrażliwości społecznej. Udokumentowany proces projektowy został przeprowadzony właściwie poczynając od drobiazgowego ustalenia potrzeb w zakresie samej ekspozycji, poprzez przyjęcie założeń

technologicznych opartych na filozofii samowystarczalności, uniwersalności, zmienności i mobilności systemu. Ważnymi założeniami była oszczędność ekologiczna systemu oraz jego niska cena.

W oparciu o te założone cechy powstał system niezwykle prosty, wykorzystujący różne materiały dostarczane w arkuszach (sklejka, płyty MDF, OSB). Formaty przycinane w zależności od potrzeb ekspozycyjnych przez stolarnie wydziałową, zespolone są typowymi elementami stalowymi wyprodukowanymi w określonej liczbie przez rzemieślnika. Otrzymano dzięki temu system fleksybilny wymiarowo, gospodarujący oszczędnie podstawowymi materiałami arkuszowymi, które poprzez wielokrotne formatowanie, przemalowywanie może być wykorzystywany, aż do całkowitego zniszczenia w czasie kolejnych wystaw. Przyjęta zasada przestrzenna systemu pozwala na budowanie podestów i pulpików w 4 wysokościach, do eksponowania modeli i prototypów oraz co jest szczególnie ważne, w przypadku ekspozycji szkolnych, umożliwia montaż pionowych ekranów pozwalających na eksponowanie grafiki i tekstów opisujących projekty studenckie. Elementy łączące płaszczyzny są formalnie niewidoczne. Mają prosty, utylitarny charakter narożników i wsporników, co uważam za podstawową zaletę wyrazową systemu. Zasada, że system ekspozycyjny powinien unikać charakterystyczności i nie tworzyć żadnych dodatkowych efektów wizualnych konkurujących z przedstawianymi obiektami, został tu spełniony w sposób bardzo dobry. W tym kontekście pojawiają się u mnie wątpliwości w zakresie przedstawionych wizualizacji systemu (podkreślam wizualizacji, a nie samej zasady budowy czy koncepcji materiałowych). Myślę, że autor dał się ponieść niezmiernym możliwościom wyrazowym swojego systemu i w kilku przypadkach moim zdaniem, niepotrzebnie pokazał zbyt odważne rozwiązania kolorystyczne samych płaszczyzn ekspozycyjnych lub zbyt odważne zróżnicowania kolorystyczne pomiędzy płaszczyznami a łączącymi je elementami metalowymi. Rozumiem, że chodziło tu raczej o pokazanie możliwości wyrazowych systemu, niż o wystudiowane propozycje kolorystyczne będące propozycją projektową. Jak zwykle potwierdza się zasada, że nie zawsze więcej znaczy lepiej. Podobnie ma się rzecz z proporcjami uchwyconymi w kolejnych wizualizacjach. Niektóre z nich pokazują stoiska o dość małej, poziomej i pionowej powierzchni ekspozycyjnej, co w kontekście dość solidnych wsporników sprawia wrażenie przyciążkości niektórych elementów systemu. Zdjęcia pokazujące prace nad prototypem pokazują jednak, że przy należytej kontroli wymiarowej aranżacji systemu zagrożenie takim odbiorem jest hipotetyczne. Prezentowane na tych zdjęciach podesty mają dobre proporcje. W kontekście systemu autor wziął również pod uwagę oświetlenie ekspozycji, projektując specjalne wsporniki i sposób prowadzenia okablowania. Same źródła światła są, jak sądzę, zwizualizowane przykładowo. Podsumowując, zaprojektowano system ze wszech miar odpowiedni dla zastosowania w czasie wystaw szkolnych. Oszczędny ekologicznie i kosztowo, zmienny, łatwy w przechowywaniu i transporcie, dający dowolność w zakresie kształtowania przestrzeni i koloru ekspozycji. Uważam, że doktorat jest ciekawym rozwinięciem dyscypliny projektowania w zakresie tworzenia prostych produktów, niskonakładowych, powstających lokalnie, w oparciu o dostępne, niewymagające inwestycji technologie. Wydaje mi się, że produkty o takim właśnie charakterze zastąpić powinny, wiele takich, które swoim przeinwestowaniem technicznym oraz nieumiarkowaniem formalnym tworzącym poczucie nadmiaru. Dotyczy to zwłaszcza szeroko pojętego wystawiennictwa.

Konkluzja

Uważam, że projekt doktorski stanowi oryginalne osiągnięcie artystyczne, czym spełnia wymogi Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 16 kwietnia 2003 r.). Portfolio twórcze kandydata jest niezwykle bogatym i zróżnicowanym zestawem osiągnięć projektowych, o znakomitym poziomie artystyczno-projektowym. Zaangażowanie kandydata w działalność organizacyjną i edukacyjną na polu wzornictwa jest cenne dla Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu oraz całego środowiska edukacyjnego i projektowego. Z uwagi na powyższe stwierdzenia, w pełni popieram wniosek o przyznanie Panu magistrowi Bartłomiejowi Pawlakowi tytułu doktora w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie sztuki projektowe.

Dr hab. Grzegorz Niwiński, profesor ASP w Warszawie

